AGDER fylkeskommune

(Retningslinjene vil etter godkjenning legges inn i Compilo sin mal og lagres der)

Etiske retningslinjer for Agder fylkeskommune

Formål og introduksjon

Formålet med fylkeskommunens etiske retningslinjer er å sikre god etisk praksis og tydeliggjøre de holdningene og prinsippene som vi ønsker skal ligge til grunn for handlinger og beslutninger i Agder fylkeskommune. Dette er nødvendig fordi det i arbeidshverdagen vår vil oppstå situasjoner hvor lover og regler alene ikke gir svaret på hva som er riktig eller beste handling. I slike situasjoner skal vi bruke etisk refleksjon som støtte for å treffe gode beslutninger og kunne begrunne dem på en måte som tåler innsyn og offentlighet.

Retningslinjene skal bidra til en felles forståelse av hva som forventes av ansatte og folkevalgte. De skal også bidra til at vi gjør vurderinger som er i tråd med våre styrende dokumenter, førende prinsipper og organisasjonspolitikken. Vurderingene vi gjør skal være preget av åpenhet, integritet, respekt, ansvarlighet og tillit.

I Agder fylkeskommune forvalter vi betydelige offentlige ressurser. Vi utøver også myndighet, leverer tjenester og fatter beslutninger som påvirker innbyggere, elever, pasienter, næringsliv og samarbeidspartnere. Innbyggernes tillit er avgjørende for at vi skal lykkes med samfunnsoppdraget. Vi må være bevisste rollene våre og forstå at andre kan oppfatte oss som representanter for fylkeskommunen også utenfor den konkrete tjenesteutøvelsen. Dette krever god rolleforståelse, høy etisk bevissthet og aktsomhet i møte med interessekonflikter, leverandørkontakt, bruk av offentlige ressurser og andre situasjoner hvor tilliten til fylkeskommunen kan bli utfordret.

Etisk refleksjon handler om å ta ansvar for egne handlinger, vurdere ulike handlingsalternativer og kunne begrunne valgene våre på en saklig måte. Sammen med øvrige styrende dokumenter skal retningslinjene støtte ansatte og folkevalgte i å gjøre bevisste og godt begrunnede valg i arbeidshverdagen.

I Agder fylkeskommune bruker vi det etiske refleksjonshjulet som verktøy for å bidra til etisk refleksjon. Det etiske refleksjonshjulet kan brukes som en individuell øvelse for seg selv, eller man kan bruke hjulet i diskusjon med en kollega. Dersom man er i tvil, skal man ta kontakt med sin leder for å drøfte saken. Leder kan så vurdere å koble på en rådgiver fra avdeling for jus, HR eller kommunikasjon ved behov.

Det er utarbeidet en veileder til hjulet som kan hjelpe deg med å identifisere hvilke tilfeller hjulet bør tas i bruk og bistå med konkrete spørsmål innen hvert kakestykke. Veilederen kan hjelpe deg i gang med refleksjonene.

For å legge til rette for etterlevelse i hver enkelt ansattes arbeidshverdag skal de etiske retningslinjene inngå i et systematisk øvings- og opplæringsopplegg sammen

med det etiske refleksjonshjulet, veilederen og praksisnære dilemmaøvelser som er relevante for det enkelt fagområde eller avdeling. Leder har et særskilt ansvar for å sette av nok tid i avdelingen til å reflektere om etiske problemstillinger. I Agder fylkeskommune ønsker vi en kultur hvor det er åpenhet og trygghet for å ta opp etiske spørsmål.

Sanksjoner

Brudd på etiske retningslinjer kan føre til tjenstlige sanksjoner i form av tilrettevisning, advarsel, oppsigelse eller avskjed.

Det etiske refleksjonshjulet[1]; Et verktøy for refleksjon når du står ovenfor et etisk dilemma

Det etiske refleksjonshjulet skal brukes når du er usikker på hva som er riktig handling, eller når ulike hensyn trekker i forskjellige retninger. Hjulet bidrar til å belyse saken fra flere perspektiver før du tar en beslutning. Dette gjør at vurderinger og beslutninger blir mer bevisste, systematiske og etterprøvbare.

Særlig bør du stoppe opp og reflektere nærmere dersom begrunnelsen for en beslutning først og fremst er at *«det er lov»*, *«det føles riktig»*, *«vi har alltid gjort det slik»* eller *«alle andre gjør det»*. Slike begrunnelser kan være tegn på at saken fortjener en grundigere etisk vurdering. Andre situasjoner hvor det etiske refleksjonshjulet kan være nyttig, er for eksempel når:

- du skal behandle en sak eller utføre oppgaver hvor det foreligger private forhold som berører egne interesser, familie, venner eller tidligere kolleger som kan påvirke beslutninger eller utførelse av oppgaver for fylkeskommunen. Se også egen retningslinje for habilitet.
- du har eller vurderer å påta deg et bierverv, styreverv, verv eller annen aktivitet utenfor fylkeskommunen som kan føre til interessekonflikt eller påvirke tilliten til din rolle og dine arbeidsoppgaver. Se også retningslinje for bierverv.
- du er involvert i en sak hvor det kan oppstå spørsmål om avledet habilitet, som følge av en annen persons rolle, interesser eller habilitetsvurdering (f.eks. din leders). Se også retningslinje for habilitet.
- du mottar en invitasjon fra en leverandør eller samarbeidspartner
- du skal prioritere mellom ulike behov, brukergrupper eller interesser
- du vurderer å dele informasjon eller uttale deg offentlig
- du opplever kritikkverdige forhold eller er usikker på om noe bør varsles (se også varslingsrutine)
- du er usikker på hvor grensen går mellom rollen som privatperson og rollen som ansatt eller folkevalgt

[1] Navigasjonshjulet er utviklet av Einar Øverenget og Øyvind Kvalnes. Fremstillingen av Refleksjonshjulet basert på navigasjonshjulet er i disse retningslinjene er hovedsakelig basert på følgende bok: Øyvind Kvalnes. (2015). Moral Reasoning at work. Palgrave Macmillan.

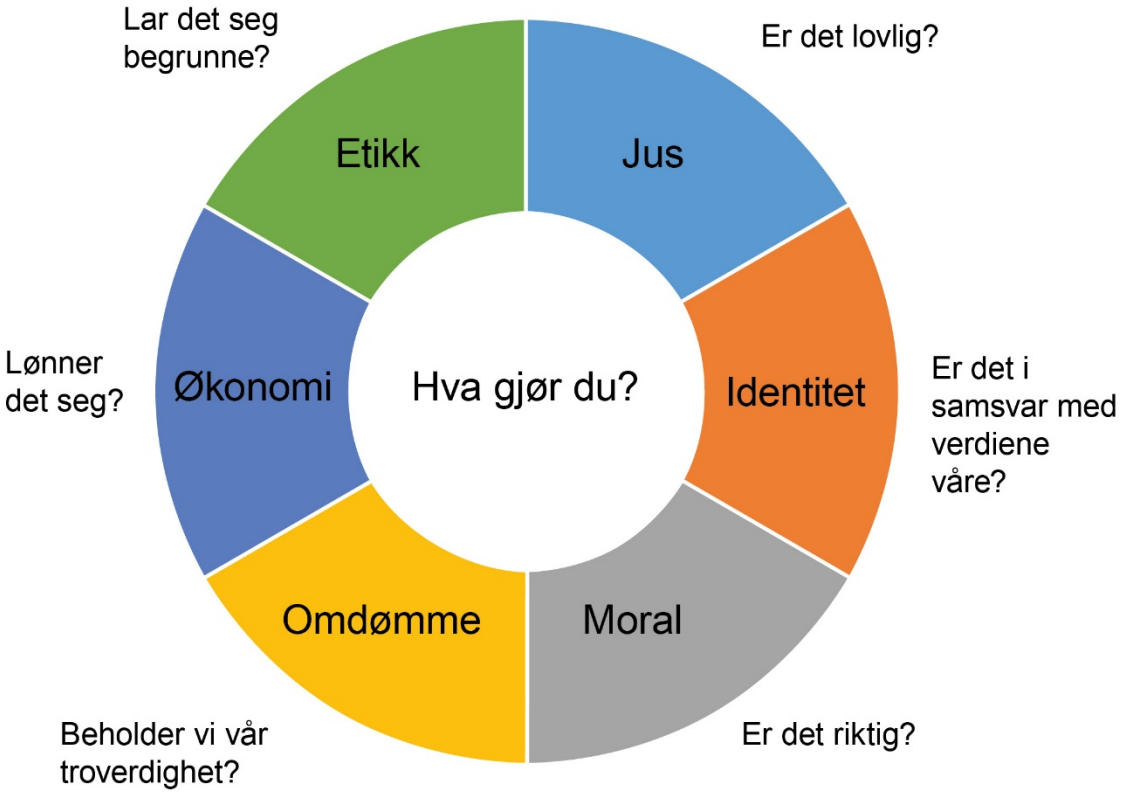

Modell: Kvalnes/Øverenget.
Øyvind Kvalnes *Se Gorillaen! Etikk i arbeid* (2017, 3. utgave).

Veileder til det etiske refleksjonshjulet

Det anbefales at du starter med *Jus* før du beveger deg til høyre med klokka. Nedenfor finner du forklaring til hvert av *kakestykkene* i hjulet som har til hensikt å hjelpe deg på vei med refleksjonene.

Jus – Er det lovlig?

Det kan være lurt å begynne med å stille spørsmål om den mulige beslutningen er lovlig. Dersom det ene alternativet er forbudt ved lov, har det som regel liten hensikt å fortsette med de øvrige *kakestykkene* i hjulet.

Handlinger kan være lovlige, men samtidig være kritikkverdige. Å vurdere om noe er lovlig er derfor ikke alene nok for å beslutte om handlingen er etisk forsvarlig.

Nyttige spørsmål kan være: Hvilke lover, forskrifter, retningslinjer eller rutiner gjelder for denne situasjonen? Er jeg trygg på at handlingsalternativet er innenfor disse rammene?

Identitet – Er det i samsvar med våre verdier?

Dette perspektivet handler om hvilke verdier, prinsipper og forventninger som skal prege våre handlinger og beslutninger. Som ansatt eller folkevalgt representerer du ikke bare deg selv, men også Agder fylkeskommune og din profesjon.

Når du vurderer ulike handlingsalternativer, bør du derfor reflektere over om de er i tråd med fylkeskommunens organisasjonspolitikk, førende prinsipper og øvrige styrende dokumenter. Det kan også være relevant å vurdere hvilke forventninger som følger av din faglige rolle, enten du er lærer, tannlege, leder, saksbehandler, prosjektleder eller har en annen funksjon.

Nyttige spørsmål kan være: Er dette en beslutning som gjenspeiler verdiene og prinsippene Agder fylkeskommune ønsker å stå for, og de forventningene som følger av min rolle og profesjon?

Moral – Er det riktig?

Moral er et uttrykk for våre oppfatninger og holdninger. Hvordan vi oppfatter skillet mellom rett og galt. Det er oppfatninger som er innebygd i mennesket og formet gjennom påvirkning fra omgivelsene. Vi kan imidlertid bevisstgjøre oss selv ved å spørre hva vi begrunner denne oppfatningen med. Det vil også finnes en felles oppfatning av hva som er rett og galt i ulike typer organisasjoner. I Agder fylkeskommune finner du våre holdninger blant annet uttrykt i dette dokumentet og relaterte retningslinjer og rutiner, i våre førende prinsipper og i vår organisasjonspolitikk. For å besvare om noe er moralsk riktig må du være bevisst dine egne holdninger og oppfatning om hva som er rett og galt, samt hvilken felles oppfatning av rett og galt som eksisterer i Agder fylkeskommune, vår region og samfunnet ellers.

Nyttig spørsmål kan være: Hva er det som gjør at jeg oppfatter dette som riktig eller galt, og ville jeg kommet til samme konklusjon dersom situasjonen gjaldt noen andre enn meg selv eller personer jeg kjenner? Hva ville jeg oppfattet som en rettferdig og riktig løsning dersom jeg var den som ble berørt av beslutningen?

Omdømme – Beholder vi vår troverdighet?

Våre handlinger og beslutninger påvirker tilliten til Agder fylkeskommune. Selv om en handling er lovlig og kan begrunnes faglig, kan den oppfattes som uheldig eller kritikkverdig av innbyggere, elever, pasienter, samarbeidspartnere, leverandører eller kolleger. Det er derfor viktig å vurdere hvordan beslutningen kan oppfattes av andre, og om den bidrar til å styrke eller svekke tilliten til fylkeskommunen.

Et nyttig spørsmål kan være: Ville jeg vært komfortabel med å forklare og forsvare denne beslutningen offentlig overfor kolleger, ledelse, innbyggere eller media? Avdeling for kommunikasjon bør kontaktes for veiledning dersom man er usikker eller svaret på spørsmålene ovenfor er nei.

Økonomi – Lønner det seg?

Mange dilemmaer vil involvere en balanse mellom økonomiske betraktninger og andre dimensjoner knyttet til situasjonen. Et lovlig og økonomisk fordelaktig alternativ kan samtidig være i strid med både moral og verdier. Det er derfor nødvendig å se det hele i sammenheng.

Nyttige spørsmål kan være: Hvilke økonomiske konsekvenser har de ulike alternativene på kort og lang sikt, og er besparelser eller gevinster verdt de eventuelle konsekvensene for kvalitet, tillit eller samfunnsansvar?

Etikk – Lar det seg begrunne?

Under dette punktet gjør vi en helhetlig vurdering av alternativene. Her ser vi alle delene av det etiske refleksjonshjulet i sammenheng og vurderer hvordan hensyn knyttet til lovverk, verdier, moral, omdømme og økonomi påvirker beslutningen. Målet er ikke å finne den enkleste løsningen, men den løsningen som samlet sett fremstår som mest ansvarlig og best begrunnet.

Nyttige spørsmål kan være: Når alle perspektivene i det etiske refleksjonshjulet er vurdert, hvilket alternativ fremstår som det mest ansvarlige, og kan jeg gi en saklig og helhetlig begrunnelse for valget? Kan jeg stå inne for beslutningen dersom den blir kjent for kolleger, ledelse, innbyggere eller media?